



INSTRUIREA, DELIMITĂRI CONCEPTUALE. ADAPTAREA INSTRUIRII LA RISCURILE ȘI AMENINȚĂRILE REGIONALE

TRAINING, CONCEPTUAL DELIMITATIONS. ADAPTATION OF TRAINING TO REGIONAL RISKS AND THREATS

L'INSTRUCTION, DÉLIMITATIONS CONCEPTUELLES. ADAPTATION DE L'INSTRUCTION AUX RISQUES ET AUX MENACES RÉGIONALES

Cdor.drd. Nicu CHIREA*

Cdor.conf.univ.dr. Lucian Valeriu SCIPANOV**

Instruirea personalului armatei reprezintă un proces complex, adaptativ, continuu optimizat, în condiții de eficiență, proiectat pentru îndeplinirea cu eficacitate a misiunilor fundamentale ale armatei, în conformitate cu interesele naționale și cu angajamentele internaționale asumate.

Prin acest demers, se urmărește identificarea unor soluții de optimizare a instruirii, din perspectiva adaptării la dinamica mediului operațional. După identificarea manierei de evoluție a conceptelor privind instruirea forței și prin conturarea unui model de optimizare a instruirii, cercetarea va urmări validarea ipotezei potrivit căreia optimizarea instruirii se realizează în raport de evoluția riscurilor și amenințărilor la adresa securității regionale. Odată cu structurarea unor concepte specifice domeniului abordat, acestea vor putea completa conținutul Doctrinei Instruirii Armatei României, pentru a oferi un cadru doctrinar, adaptat nevoilor de instruire, în condițiile războiului modern. Noutatea acestui articol o reprezintă identificarea unor elemente de conținut pentru adaptarea doctrinei instruirii armatei la noile riscuri și amenințări regionale, având în vedere nevoia de pregătire a forței, în condițiile realității mediului operațional din regiunea extinsă a Mării Negre și din regiunile învecinate.

The training of army personnel is a complex, adaptive, continuously optimized process, in terms of efficiency, designed to effectively fulfill the fundamental missions of the army, in accordance with national interests and international commitments.

This approach aims to identify training optimization solutions, from the perspective of adapting to the dynamics of the operational environment. After the identification of the manner evolution of the concepts of strength training and by outlining a training optimization model, the research will follow the validation of the hypothesis that training optimization is achieved according to the evolution of risks and threats to regional security. With the structuring of some specific concepts to the approached field, these will be able to complete the content of the Doctrine of the Romanian Army Training, in order to offer a doctrinal framework adapted to the training needs in the conditions of the modern war. The novelty of this article is based on the identification of content elements for adapting the doctrine of military training to new regional risks and threats, taking under consideration the need for strength training in the reality of the operational environment in the wider Black Sea region and neighboring regions.

L'instruction du personnel de l'armée est un processus complexe, adaptatif, optimisé en permanence, en termes d'efficacité, conçu pour une exécution efficace des missions militaires de base, en accord avec les intérêts nationaux et les engagements internationaux pris.

Cette démarche vise à identifier des solutions pour optimiser l'instruction, sous l'angle de son adaptation à la dynamique de l'environnement opérationnel. Une fois que les concepts d'instruction des forces auront évolué et qu'un modèle d'optimisation de l'instruction aura été défini, la recherche visera à valider l'hypothèse selon laquelle l'optimisation de l'instruction s'effectue par rapport à l'évolution des risques et des menaces pour la sécurité régionale. La structuration de quelques concepts spécifiques au domaine abordé pourra compléter le contenu de la Doctrine d'instruction de l'Armée Roumaine, afin d'offrir un cadre adapté aux besoins d'instruction dans les conditions de la guerre moderne. La nouveauté de cet article consiste à identifier des éléments de contenu qui permettraient l'adaptation de la doctrine d'instruction militaire aux nouveaux risques et menaces régionaux, en tenant compte de la nécessité d'un entraînement au regard la réalité de l'environnement opérationnel de la région élargie de la mer Noire et des régions voisines.

Cuvinte-cheie: instruire; standardizare; optimizare; eficiență.

Keywords: training; standardization; optimization; efficiency.

Mots-clés: instruction; standardisation; optimisation; efficacité.

* Statul Major al Forțelor Navale Române

e-mail: nicu_chirea@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: shcipio@navy.ro

Plecăm în demersul nostru de la premisa că rolul și importanța instruirii sunt considerate, alături de cercetarea științifică, motoarele evoluției și dezvoltării în toate domeniile de activitate ale societății, în care armata ocupă un loc important, astfel că, în domeniul militar, principiile instruirii capătă valențe particulare.

Scopul acestui demers îl reprezintă identificarea unei modalități de optimizare a instruirii, din perspectiva amenințărilor și riscurilor, manifestate în dinamica mediului operațional modern, prin identificarea unor concepte care să completeze conținutul actual al Doctrinei Instruirii Armatei României. Acest demers are la bază nivelul cunoașterii în domeniu, observarea și identificarea evoluției conceptelor specifice instruirii, o analiză comparativă, elemente ale cercetării, care sunt sprijinite de experiența noastră în domeniu, ca beneficiari și furnizori de educație, pe de o parte, dar și ca specialiști și practicieni, pe de altă parte. Analiza mediului operațional, a actorilor regionali și a relațiilor dintre aceștia, identificarea mijloacelor, căilor și obiectivelor prin care se materializează strategiile acestora considerăm că reprezintă un indicator care reflectă direcțiile privind instruirea forței.

Vom utiliza, ca principală ipoteză de cercetare, materializarea relației biunivoce dintre nivelul de ambiție și modalitatea de instruire a forței, considerând că optimizarea instruirii se realizează în raport cu evoluția riscurilor și amenințărilor mediului operațional, în condițiile adaptării căilor și mijloacelor de răspuns la starea finală dorită, adică la nivelul de pregătire asumat, pentru îndeplinirea obiectivelor aferente direcțiilor strategice.

Pentru aceasta, ne-am propus două obiective ale cercetării. Primul obiectiv îl reprezintă structurarea unor concepte specifice domeniului educațional militar, privind instruirea forței prin prisma rolului sistemului de învățământ militar. De aceea vom identifica acel cadru doctrinar care sprijină sistemul de instruire și vom analiza unele particularități care definesc instruirea în armată. Cel de-al doilea obiectiv, subsecvent celui dintâi, reprezintă identificarea unor propuneri de optimizare a instruirii, adaptată riscurilor și amenințărilor regionale, pe care ne-am propus să le promovăm, pentru a augmenta conținutul Doctrinei Instruirii Armatei României. Aceste propuneri se vor constitui într-un model care va

avea la bază evoluția conceptelor doctrinare privind instruirea, nivelul actual de cunoaștere în domeniu, observarea și compararea conceptelor existente în diferite școli de gândire, prin intermediul cărora vom putea formula concluzii, inclusiv previziuni privind instruirea.

Cele două obiective vor sprijini validarea ipotezei de cercetare, astfel că vom putea susține faptul că, pentru îndeplinirea misiunilor încredințate, este necesară optimizarea instruirii forței, în condițiile evoluției mediului de securitate, la care se pot adăuga diverse variabile. Un factor actual de influențare a modului de instruire îl reprezintă evoluția tehnologică și impactul acesteia asupra tacticilor de luptă.

Elemente de conținut ale domeniului educațional militar

Pentru început, să vedem care este structura sistemului educațional militar, în funcție de sensurile conceptelor doctrinare, care sunt principalele concepte specifice domeniului sistemului militar privind tripticul educație-instruire-învățare, pentru ca, ulterior, să identificăm raportul dintre instruire și educație în cadrul învățământului militar.

Sistemul educațional militar

Sistemul educațional militar are la bază un proces complex de instruire a resursei umane, care se sprijină pe trei piloni principali: învățământul, instrucția și exercițiile. Acest sistem este permanent evaluat și susținut de etapa instruirii prin practicare. Instruirea prin practicare, din punctul nostru de vedere, este un rezultat al celorlalte componente ale instruirii, care completează și încheie ciclul instruirii, menține și dezvoltă nivelul de performanță atins prin activități practice. Această fază presupune acumularea de experiență profesională prin exersarea atribuțiilor, sarcinilor la locul de muncă sau pe timpul misiunilor și este susținută de acumulările de cunoștințe și de dezvoltarea deprinderilor realizate prin parcurgerea componentelor principale ale instruirii. Având în vedere faptul că lărgirea orizontului cunoașterii, dezvoltarea și perfecționarea deprinderilor sunt caracteristici ale acestei faze, considerăm că particularitatea instruirii prin practicare este calitatea, în detrimentul cantității.

Sistemul educațional civil, particularizat de domeniul pedagogic sau al științelor educației,



utilizează propriile concepte, precum: educație, instruire, învățare, curriculum, metodologie didactică, sau concepte adoptate, precum: „design instrucțional, management educațional, consiliere profesională”¹. Putem observa însă că există o legătură strânsă între cele două domenii (militar și civil), astfel că sistemul militar se adaptează conceptual sistemului civil, particularizând unele concepte nevoii de educație specifică, utilizând metodele și procedeele de predare-învățare, iar sistemul civil utilizează experiența sistemului militar, care identifică limitele utilizării unor metode sau procedee consacrate, aplicate în condiții speciale. Aici, putem menționa jocurile de război, simulările pe calculator, utilizarea sistemelor e-learning etc.

Putem sublinia faptul că misiunea învățământului militar este aceea de a genera și de a transfera cunoștințe specifice domeniului artei militare. Scopul procesului de învățământ este de a genera absolvenți competenți, performanți, capabili să pună în practică procedurile, standardele și tehnicile de instruire și de evaluare, învățate și exersate pe timpul ciclurilor de formare. Unul dintre obiectivele învățământului militar vizează obținerea unei resurse umane capabile să-și asume responsabilitatea îndeplinirii atribuțiilor funcțiilor pentru care se asigură pregătirea. Un alt obiectiv vizează formarea de structuri de forțe, în măsură să participe la un spectru larg de misiuni în context atât național, cât și multinațional, pe timp de pace, criză sau război.

Considerăm că, la baza procesului de transformare și modernizare a sistemului militar, este educația. Aceasta trebuie să ia în considerare evoluția planificării apărării și implementarea programelor de înzestrare cu tehnică nouă. În aceste condiții, continuarea procesului de instruire, pregătire și adaptare la dezvoltarea și înzestrarea tehnologică permite sincronizarea procedurilor de utilizare a echipamentelor cu tactica utilizării lor, în raport cu gradul de interoperabilitate cu partenerii aliați.

Concepte specifice sistemului militar de învățământ

În continuare, vom prezenta pe scurt principalele concepte specifice domeniului, particularizate la nivelul sistemului militar: educație, instruire, învățare, pe care le vom analiza din mai multe perspective.

Educația va fi analizată din perspectivă istorică, culturală, psihologică și pedagogică. Instruirea va fi analizată din punctul de vedere al relației instructor-instruit și al raportului calitate-cantitate. Învățarea va fi abordată prin prisma rolului pe care îl ocupă, în raport cu celelalte două concepte.

Din punct de vedere istoric-evolutiv, educația este fenomenul de transmitere a experienței economice, politice, religioase, filosofice, științifice, tehnice, artistice, de la o generație la alta (în limba latină, *educō, -are* – înseamnă a crește, a forma, a instrui). Din perspectivă culturală, educația este fenomenul de ridicare a individului, a grupului, a comunității sau a întregii societăți de la starea de natură biologică la cea de cultură, unde capătă și oferă valori culturale. Din perspectivă psihologică, educația este activitatea, procesul și rezultatul de formare a omului ca personalitate. Aceasta este definită de componente cognitive, afective, volitive, abilitare, atitudinale. Individul se dezvoltă susținut de societate, capătă un nivel de maturizare, pe baza autodescoveririi și autocunoașterii, se autoformează și se autoeducă. Astfel că, din perspectivă pedagogică, educația este acțiunea, procesul și rezultatul influențelor exercitate de societate asupra individului, pentru a deveni personalitate activă și creatoare prin valorificarea potențialului biopsihic, într-un mediu favorabil, pentru adaptare și integrare în cadrul societății. Până aici, nu se pot diferenția cele două medii, militar și civil, educația fiind un punct comun ambelor domenii.

Instruirea (în limba latină, *instruo, -ere* – a construi, a aranja, a mobila, a prevedea) este activitatea, procesul și rezultatul de transmitere, receptare, prelucrare și asimilare a cunoștințelor, de formare a priceperilor și deprinderilor, de construire și modelare a conduitei de cunoaștere, a intelectului. Aceasta se realizează în cadrul unei relații, din care fac parte cel care transmite (instructorul) și cel care primește, prelucrează și asimilează cunoștințe, priceperi, deprinderi (instruitul), prin diferite forme de organizare a instruirii: lecții, cursuri, seminare, lucrări de laborator, stagii de practică, exerciții, în diferite perioade, ore, semestre, ani de studii, cicluri de învățare. Instruirea este o activitate care declanșează și întreține procesul treptat de însușire a cunoștințelor, priceperilor, deprinderilor, de integrare a lor în experiența proprie, de dezvoltare a capacităților și abilităților practice. Aceasta, ca rezultat, confirmă calitatea

activității instructorului și prin capacitățile celui ce se instruieste. În aceste condiții, eficiența instruirii se concretizează în rezultate formative și în rezultate informative. În opinia noastră, rezultatele formative în domeniul militar sunt similare domeniului civil, astfel: dezvoltarea capacității de cunoaștere (percepția, memoria, imaginația, gândirea, limbajul, inteligența); însușirea și folosirea metodelor și a tehnicilor de învățare prin studiu individual. Rezultatele informative sunt: asimilarea cantitativă și calitativă a cunoștințelor; formarea priceperilor și deprinderilor; îmbogățirea experienței de cunoaștere, constituirea, dezvoltarea și valorificarea atitudinilor și convingerilor de învățare; dezvoltarea motivației învățării. Însă, în domeniul militar, priceperile și deprinderile, experiența de cunoaștere, atitudinile și convingerile sunt mult mai specifice, astfel că relația instructor-instruit devine mult mai particulară. În domeniul militar, calitatea rezultatelor depinde de formularea adecvată a scopurilor și obiectivelor informative și formative, mai sus menționate, îndeplinite printr-o metodologie specifică, adecvată domeniului.

Instruirea poate fi analizată prin prisma a patru criterii², criteriul descriptiv, criteriul intențional, criteriul normativ și criteriul științific. Descriptiv, instruirea reprezintă distribuția cunoștințelor și deprinderilor, fiind bazată pe învățare. Instruirea este o activitate intențională, unde primează rolul obiectivelor și al convingerilor cadrului didactic. Normativ, instruirea se centrează pe analiza principiilor etice și deontologice. Științific, instruirea urmărește comportamentele specifice pe timpul instruirii. În acest sens, *Dicționarul explicativ al limbii române* prezintă, pentru instruirea în domeniul militar, următorul sens: a pregăti ostașii în vederea însușirii teoriei și practicii militare.

Analiza conceptuală a definițiilor criteriale prezentate subliniază faptul că instruirea este o acțiune care are intenția de a produce învățare. Astfel, putem sublinia faptul că instruirea acoperă o sferă largă de conținut, în raport cu învățarea, ambele fiind elemente care se întrepătrund cu sfera mult mai largă a educației.

Se poate concluziona că, în cadrul procesului instructiv, se realizează învățarea. Învățarea are ca particularitate însușirea conștientă și activă a cunoștințelor, formarea priceperilor și deprinderilor, exersarea capacităților de cunoaștere, a aptitudinilor și atitudinilor.

Educația, în sens larg, include instruirea și învățarea, ceea ce înseamnă că dezvoltarea potențialului uman este posibilă, datorită achizițiilor învățării dobândite prin instruire. Instruirea reprezintă transmiterea cunoștințelor, priceperilor, deprinderilor, în baza unor programe, într-un cadru organizat instituțional, și determină învățarea, care are efecte formativ-educative.

În concluzie, raportarea oricăror concepte specifice învățământului militar la domeniul științelor militare presupune activități corespondente, care derivă din cadrul conceptual al tripticului *educație - instruire - învățare*.

La nivel național, Doctrina instruirii Armatei României este documentul de referință care definește, fundamentează și direcționează învățământul militar, instrucția, exercițiile, evaluarea acestora și instruirea prin practicare. Aceasta definește instruirea militară ca fiind „activitatea desfășurată de armată pentru realizarea capacității personalului/forțelor de a îndeplini atribuțiile/misiunile specifice folosind echipamentele militare din dotare”³. În domeniul militar, componentele instruirii sunt: învățământul militar, instrucția, exercițiile și instrucția prin practicare. Aceste componente sunt interdependente, nu există între ele o delimitare precisă și, pentru a realiza o instruire eficientă și completă a forțelor, este necesară o abordare completă a tuturor acestor componente. Instruirea prin practicare presupune acumularea de experiență profesională, acumularea de cunoștințe, menținerea și dezvoltarea deprinderilor.

Un rol foarte important în cadrul procesului de învățământ militar îl au personalul didactic și tehnologiile utilizate. Adaptarea acestora se face în funcție de nevoile beneficiarilor, dar și la resursa umană. Personalul didactic trebuie să fie ancorat la realitatea existentă, să cunoască cerința beneficiarilor, să se preocupe de propria formare, dar și de nevoia de instruire a elevilor, studenților, cursanților. Tehnologiile de învățământ se află într-o continuă evoluție. În acest caz, rolul profesorului este important, pentru că acesta va trebui să aleagă acea tehnologie care să se identifice cu metodele și procedeele optime de învățare.

Dialogul dintre profesor și elevi, studenți, cursanți a devenit una dintre principalele metode de învățământ. Însă, în condițiile crizei, cauzată de pandemie, am observat că tehnologiile *e-learning* au oferit posibilitatea de învățare la un nivel



satisfăcător, aproape de condițiile învățării clasice. Chiar dacă tehnologiile *e-learning* sunt necesare, dar nu și suficiente, am constatat că acestea s-au dovedit a fi o variantă bună, în anumite condiții de realizare a educației, acestea oferind mobilitate și operativitate personalului militar.

A doua componentă a instruirii, instrucția, pe care doctrina⁴ o definește ca fiind totalitatea acțiunilor întreprinse pentru formarea, dezvoltarea și menținerea deprinderilor individuale și colective, necesare îndeplinirii sarcinilor/misiunilor, se realizează pe două paliere, instrucția individuală și instrucția colectivă, acoperind laturile teoretică, fizică, psihomorală, tehnică și tactică ale instruirii.

Instrucția fizică stă la baza dezvoltării încrederii dobândirii calităților necesare de a acționa pe câmpul de luptă, dar nu poate exista fără dezvoltarea laturii teoretice. Raportul dintre cele două nu trebuie să minimalizeze importanța niciuneia dintre celelalte laturi ale instruirii.

Instrucția prin simulare se poate realiza în mediu virtual sau real și constituie o variantă constructivă de continuare a instrucției clasice sau o variantă de completare a acesteia. Un avantaj al acestei forme de instruire este că reduce consumurile resurselor necesare instruirii, în condiții apropiate de realitatea instrucției în teren sau a câmpului de luptă.

Exercițiile reprezintă o componentă foarte importantă a instruirii, apropiată de instrucția colectivă. Acestea se pot executa pe hartă, în teren, asistate de calculator (prin simulare) sau combinate. Exercițiile presupun executarea unor activități similare celor desfășurate în condițiile câmpului de luptă. De aceea, din anumite puncte de vedere, se consideră, uneori, că exercițiile ar aparține domeniului operațiilor militare, și mai puțin domeniului instrucție. Din experiență, putem menționa faptul că exercițiile cresc nivelul de instruire a structurilor prin stabilirea unor obiective punctuale, scopul acestora fiind ridicarea capacității de îndeplinire a misiunilor încredințate.

Raportul instruire-educație în învățământul militar

Raportul instruire-educație constituie o provocare a sistemului de învățământ militar, în care principalii actori sunt furnizorii și beneficiarii, cadrele didactice și instructorii, pe de o parte, și elevii, cursanții, studenții, masteranzii și doctoranzii, pe de altă parte. Calitatea cadrului didactic militar, manifestată la toate nivelurile

sistemului din care facem parte, se reflectă în capacitatea acestuia de a educa și de a instrui, de a stimula responsabilitatea militarului beneficiar. Acesta trebuie să dobândească acea capacitate de a se dezvolta cultural, de a colabora în cadrul grupului, de a se adapta sistemului și variabilelor externe, de a învăța să învețe.

În opinia noastră, conținutul conceptului de instruire, particular domeniului militar, are o sferă mai restrânsă, în raport cu educația, care, în sens general, vizează formarea, dezvoltarea permanentă a personalității umane. În schimb, putem menționa că instruirea acoperă o sferă mai largă decât învățarea, deoarece necesită mai mult efort intelectual și sprijin extern.

Putem concluziona că societatea are un rol foarte important în educație, astfel că sistemul militar trebuie să fie conectat la evoluția societății și la nevoile acesteia, așa după cum se subliniază în literatura națională de specialitate: „Educația este strâns legată și depinde de mediul creat de societate”⁵. În aceeași idee, se poate sublinia faptul că societatea trebuie să ofere mijloacele necesare realizării procesului educațional militar, așa după cum oferă mijloacele necesare realizării procesului educațional civil.

Influența riscurilor și amenințărilor specifice asupra modelelor de instruire

În urma analizei principalelor concepte specifice domeniului și a sensurilor pe care le îmbracă, raportate la învățământul militar, în continuare ne-am propus să identificăm variabilele care influențează abordarea interdisciplinară a conținuturilor educative din cadrul programelor de învățământ, care să conducă la formarea și dezvoltarea capacității de îndeplinire a misiunilor încredințate forței participante la operații. Avem în vedere analiza riscurilor și amenințărilor manifestate în mediul operațional regional, pentru a putea oferi unele propuneri cu privire la îmbunătățirea cadrului doctrinar național referitor la instruire. Aceste propuneri vor putea constitui baza unui model de instruire, adaptat riscurilor și amenințărilor neconvenționale.

Riscuri și amenințări în regiunea extinsă a Mării Negre

În ultima decadă, evoluția stării de securitate regionale a semnalizat apariția unor noi riscuri

și amenințări. În continuare, subliniem unele dintre acestea, precum: dezvoltarea și folosirea de către unii actori regionali a unor tehnici și tactici hibride; militarizarea accelerată a regiunii Crimeea și tendința de militarizare a regiunii Mării Negre; alimentarea unui nou conflict înghețat în estul Ucrainei; limitarea libertății de navigație între Marea Azov și Marea Neagră; încercarea de extindere a influenței militare asupra unor state riverane Mării Negre; prezența militară permanentă din Siria etc. La acestea, se mai pot adăuga indicii de natură economică: competiția economică și pentru asigurarea resurselor; identificarea de noi resurse naturale; influențarea piețelor emergente etc.

Având în vedere aceste riscuri și amenințări, ne-am propus să identificăm felul în care acestea influențează modul de instruire a forțelor care ar putea participa la acțiuni în mediul operațional, delimitat de regiunea extinsă a Mării Negre, și nu numai. Pentru aceasta, să vedem care sunt elementele care participă la procesul de instruire și cum se desfășoară acesta, pentru a identifica soluții care să contribuie la structurarea unui model optim de instruire, în raport cu riscurile și amenințările mediului operațional.

În doctrina americană, am identificat faptul că instruirea forțelor se face în raport de condițiile geostrategice existente atât în plan regional, cât și în plan global, de schimbările permanente ale mediului de securitate și în funcție de resursele necesare⁶, care sunt din ce în ce mai limitate.

La nivel național, am observat o preocupare permanentă de adaptare a învățământului militar la realitățile mediului operațional. Pentru că învățământul militar reprezintă componenta instruirii prin care se realizează formarea, specializarea și dezvoltarea profesională a personalului, acesta se află, astăzi, într-un proces de adaptare a curriculei, fiind supus unor negocieri și ajustări la care participă beneficiarii și formatorii. Observăm o pondere substanțială a unor teme legate de războiul hibrid, cyber atac și cyber defence, leadership, informații pentru părăre, acțiunea forțelor speciale. Astfel de teme contribuie la adaptarea învățământului militar la toate tipurile de amenințări cu care se pot confrunta participanții din teatrele de operații.

Un exemplu recent privind adaptabilitatea proceselor specifice învățământului militar îl reprezintă modul de gestionare a activităților în

perioada măsurilor de urgență, generate de actuala pandemie. În încercarea de a opri răspândirea coronavirusului SARSCOV 2, în condițiile restrângerii activităților de instruire, învățământul militar românesc a trecut în mediul virtual de predare-învățare, tehnologiile *e-learning* fiind adaptate acestei provocări. Cu toate măsurile de prevenție, efectele pandemiei s-au repercutat asupra procesului de instruire, astfel că se poate identifica un motiv în plus de adaptare a instruirii, în raport de noi variabile ale realității viitoare.

Optimizarea instruirii la condițiile mediului operațional

Atât la nivel global, cât și la nivel regional, mediul de securitate se află într-o continuă transformare, caracterizată de impredictibilitate, care determină dificultatea în determinarea riscurilor și amenințărilor și în delimitarea celor de tip asimetric și hibrid.

Spațiul de luptă actual s-a transformat într-un mediu operațional integrat, dominat de forțe înalt tehnologizate care acoperă spațiul de luptă tridimensional. Acesta este definit prin fluiditate, acțiunile militare fiind caracterizate printr-un grad crescut de descentralizare, independență și eficiență.

Observăm diminuarea caracteristicilor, precum liniaritatea sau uniformitatea, predictibilitatea și simetria acțiunilor militare. Față de aceste particularități, instruirea forțelor trebuie adaptată, având în vedere că aceasta se execută standardizat, după principiile stabilite în doctrina națională, care respectă, în general, liniile doctrinei aliate.

Dezvoltarea tehnologică determină o dinamică adaptativă a formelor, metodelor și procedeele de instruire. Schimbările bruște în ecuația stabilității mediului de securitate regional au determinat măsuri de identificare a unor mecanisme de răspuns, în cadrul structurilor decizionale în domeniul instruirii, astfel că se poate observa că ciclurile de desfășurare a proceselor de pregătire sunt scurte și flexibile, caracterizate de intensitatea crescută a activităților, în contradicție cu perioadele lungi și stabile cu care eram obișnuiți. Învățarea continuă și adaptarea programelor de instruire noilor condiții sunt obligatorii, pentru a răspunde solicitării de consolidare a unei forțe armate credibile.

Schimbările mediului de securitate determină identificarea unor strategii prin care să fie duse la



bun sfârșit obiectivele naționale și aliate stabilite. Pentru a răspunde acestor cerințe, este nevoie de o forță bine dimensionată, instruită și dotată. Optimizarea procesului de pregătire reprezintă o soluție adecvată nevoii de adaptare la cerințele beneficiarului.

Optimizarea procesului de instruire presupune identificarea unor criterii care să asigure cea mai mare eficiență a procesului de învățământ. Aceasta este necesară pentru ca produsul școlii militare românești să facă față provocărilor mediului operațional, în condiții de interoperabilitate cu militarii armatelor aliate și partenere.

Chiar dacă instruirea militarilor se execută standardizat, există soluții pentru identificarea unui optim necesar instruirii resursei umane, pentru ca aceasta să-și poată îndeplini misiunile, în condițiile mediului de securitate actual. Sursele instruirii se regăsesc în documentele de planificare a apărării la nivel național și la nivelul Alianței Nord-Atlantice. Acestea reprezintă actele normative care obligă structurile militare să-și optimizeze toate procesele de înzestrare, instruire, planificare, execuție și evaluare.

La momentul actual, este în vigoare Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024. Acest document continuă și dezvoltă măsurile abordate și puse în practică de anterioara strategie din perioada 2015-2019. Strategia militară a României stabilește, ca direcție de acțiune pentru îndeplinirea obiectivelor militare naționale, „creșterea calității pregătirii personalului militar și civil”⁷. În aceste condiții, învățământului militar îi revine sarcina de a transmite cunoștințe și de a forma deprinderile acționale necesare îndeplinirii misiunilor încredințate, în conformitate cu direcțiile de acțiune și cu modalitățile de asigurare a securității naționale, în condițiile dinamicii mediului regional de securitate.

Direcțiile de acțiune abordate de actuala strategie sunt în număr de 24, acestea urmărind, în principal, consolidarea capacității naționale de apărare, în context național și aliat, dezvoltarea parteneriatelor strategice, dezvoltarea industriei de securitate, dezvoltarea capacităților necesare pentru a reacționa, în cazul unor amenințări asimetrice și de tip hibrid, realizarea interoperabilității cu armatele celorlalte state membre, dezvoltarea domeniilor de securitate, sănătate, cercetare etc.

Din analiza sumară a direcțiilor de acțiune, menționate de strategie, pentru domeniul apărare,

șase dintre ele sunt strâns legate de instruirea armatei. Aceste direcții se referă la: consolidarea capacității de apărare; continuarea procesului de transformare, modernizare și înzestrare a armatei; dezvoltarea capacităților pentru a reacționa, în cazul unei amenințări asimetrice și de tip hibrid; cooperarea militară în regiunea Mării Negre; realizarea interoperabilității cu armatele celorlalte state membre; participarea la misiuni de monitorizare și gestionare a crizelor⁸.

La nivelul Alianței, directiva SACEUR în domeniul educației, SAGE 17-21⁹, reprezintă documentul prin care ACO asigură periodic orientări și direcționări de nivel strategic, priorități și cerințe de implementare a politicii NATO în domeniul ETEE¹⁰. SAGE este format dintr-un corp principal și șase anexe care conțin principii generale în domeniul ETEE, prioritățile SACEUR în domeniu, precum și îndrumări privind utilizarea resurselor, astfel că acesta reprezintă fundamentele procesului de elaborare a Programului Multianual Militar NATO pentru instrucție și exerciții – MTEP 2017-2021.

Documentele aliate emise sunt: Bi-SC 75-002, Education, training, exercise and evaluation directive (ETE&ED), NATO, 2013; Bi-SC 75-003, Collective training and exercise directive (CT&ED), NATO, 2013 și Bi-SC 75-007, Educational and individual Training directive (E&ITD), NATO, 2015. Prevederile acestor documente sunt actualizate permanent prin ordin al comandantului suprem aliat din Europa, în baza observațiilor, lecțiilor identificate și învățate, colectate pe parcursul aplicării, în procesul de instruire, a documentelor anterioare. Aceste propuneri sunt discutate și armonizate în cadrul grupurilor de lucru care se ocupă de actele normative specifice ale Alianței în domeniul instruirii – NTG.

La nivel național, constatăm faptul că, în domeniul instrucției și exercițiilor, SMAp, prin categoriile de forțe, realizează concordanța conceptelor și principiilor instruirii cu documentul emis de NATO în domeniul ETEE. Doctrina instruirii Forțelor Armate stabilește ce trebuie făcut pentru a menține credibilitatea forței în relațiile cu aliații și partenerii. De asemenea, aceasta realizează corelații între obiectivele strategice și resursele disponibile, pe baza tripticului obiective, căi, mijloace (end-ways-means).

Propuneri privind optimizarea instruirii

Pentru a structura un model de instruire, în continuare vom oferi unele propuneri cu privire la acele particularități specifice sistemului de instruire național, care se raportează la planificarea apărării, instruirea prin practicare, resursa de personal, planuri de cooperare interinstituțională, optimizarea raportului instrucției tehnico/tactice, rolul exercițiilor, evaluarea, rezerva de forțe, lecții învățate etc.

Dacă realizăm o comparație a sistemelor de instruire în cadrul NATO cu cel național, putem observa o mare asemănare a celor două școli. În ambele sisteme, există patru piloni principali ai instruirii: învățământul/education; instrucție/training; exerciții/exercises; evaluare/evaluation. Diferențele minore constau în faptul că, la nivel național, există un pilon distinct: instruirea prin practicare, iar evaluarea se face pe toate etapele instruirii, spre deosebire de NATO, unde evaluarea este pilonul principal. În urma evaluării, considerăm că nu există diferențe majore între cele două sisteme de instruire, iar faptul că instruirea prin practicare este un pilon al instruirii naționale este o particularitate care se poate transforma într-un avantaj.

Constatăm că documentele de planificare a apărării au fost modificate, astfel că acestea necesită revizuirii pentru a se adapta permanent evoluției mediului operațional. Instruirea militară este un proces complex, standardizat și adaptabil, care se desfășoară în scopul formării, dezvoltării, menținerii și perfecționării capacității operaționale a forțelor, pentru a fi în măsură să îndeplinească misiuni complexe, utilizând tehnica și echipamentele militare moderne, corespunzătoare unor tactici adaptate mediului operațional actual și viitor.

În opinia noastră, instruirea prin practicare reprezintă un proces de acumulare a experienței acționale la locul de muncă sau în teatrul de operații. Având în vedere faptul că instruirea prin practicare este un rezultat al învățământului, instrucției și exercițiilor, așa după cum este menționat în documentele aliate (Education, Training, Exercises, Evaluation), considerăm că, la nivel național, putem adapta contribuția pilonului patru, *instruirea prin practicare*, alături de cei trei piloni consacrați ai educației, *învățământul*, *instrucția* și *exercițiile*, ca un format particular nevoilor naționale de instruire,

la care evaluarea să reprezinte o etapă particulară fiecărui pilon definit.

Din punctul de vedere al planificării instruirii, care, în momentul de față, se face anual și pe o perspectivă de patru ani, milităm pentru o planificare a instruirii multianuale, pentru o corelare cu prevederile documentelor aliate.

Având în vedere raportul privind resursa de personal națională, soldații și gradații profesioniști reprezintă o categorie foarte importantă de personal, astfel că formarea profesională prin cursuri a soldaților și gradaților profesioniști trebuie să reprezinte un deziderat permanent.

Pregătirea interinstituțională, în condițiile noilor tipuri de amenințări, are la bază cooperarea cu celelalte instituții ale statului.

Având în vedere modelul luptătorului care se prefigurează în condițiile războiului hibrid, este nevoie de o redimensionare a instrucției individuale, cu un raport al instrucției tactice și tehnice optimizat.

Din punctul de vedere al rolului exercițiilor în pregătirea și evaluarea forțelor, considerăm că trebuie valorificată experiența acțiunii, în condiții cât mai asemănătoare luptei, teatrului de operații și mediului operațional.

Din punctul de vedere al evaluării, ținând cont de faptul că sunt structuri de forțe aflate la dispoziția NATO și, pentru aceasta, sunt evaluate de echipe de evaluatori naționali și de echipe de evaluatori NATO, este evident că evaluarea va cuprinde o latură națională și o latură multinațională, care trebuie prevăzută în documentele de referință.

Din punctul de vedere al resurselor instruirii, structurile de forțe sunt organizate, la momentul actual, pe pachete de forțe cu diferite niveluri ale capacității operaționale. Pentru că resursele alocate instruirii sunt diferite, este nevoie de o analiză atentă, pentru a fi formulate prevederi de utilizare a acestora diferențiat, în funcție de pachetele de forțe care se instruiesc.

Principiul rezervei trebuie aplicat. Instruirea rezervei operaționale este obligatorie la pace, criză sau război. Din punctul nostru de vedere, este necesară introducerea principiului rezervei operaționale în doctrină.

Pentru că, la nivel NATO, sunt prevăzute structuri care identifică lecții, le colectează, le analizează, iar produsele finite ale acestui proces, lecțiile învățate, sunt utilizate în orice componentă a instruirii, utilizarea lecțiilor învățate trebuie să fie fundamentul planificării și executării tuturor



activităților de instruire. În momentul de față, Doctrina nu prevede principii despre utilizarea lecțiilor învățate în procesul de planificare, executare și evaluare a instruirii.

Concluzii

Având în vedere analiza comparativă a conceptelor specifice instruirii, identificate atât în doctrina aliată, cât și în cea națională, putem constata faptul că terminologia este similară, utilizăm și acționăm după aceleași principii, metode și procedee de instruire, urmărind să realizăm standardizarea acestora, pentru ca forța instruită să devină interoperabilă cu cea aliată.

Considerăm că modernizarea instruirii în domeniul militar se datorează menținerii contactului permanent cu mediul operațional. Compatibilitatea instruirii cu modelul de instruire NATO ne permite continuarea standardizării prin implementarea, la nivel național, a conceptelor aliate. Din punctul de vedere al interoperabilității, considerăm că pilonul principal îl reprezintă instruirea cu aceleași instrumente, adoptarea și adaptarea conținutului doctrinar al unor documente specifice comune în procesul de planificare, executare și evaluare a instruirii, care reprezintă pași importanți în realizarea standardizării.

Putem sublinia faptul că, dacă instrucția este necesară pentru a face față evenimentelor predictibile în teatrul de operații, educația, în schimb, pregătește militarii pentru situațiile neașteptate, care nu le sunt familiare, iar cercetarea identifică modele optimizate de proceduri de instruire și de acțiune, în condiții similare mediului operațional modern.

O componentă importantă a instruirii este învățământul militar, astfel că resursa umană devine cea mai valoroasă resursă a apărării, care, dacă este valorificată corespunzător, devine centrul de greutate al forței instruite, în condițiile menționate.

Instruirea este un proces aflat într-o relație intrinsecă cu toate conceptele specifice din domeniul educației militare, de aceea aceasta trebuie să-și regăsească elementele componente bine definite și detaliate conceptual în principalele documente naționale care reglementează cadrul doctrinar: strategia de apărare, strategia militară, doctrinele pentru operații, planurile de operații, planurile de ridicare graduală a capacității de luptă, planurile de operaționalizare, planurile de mobilizare etc.

Instruirea forței, indiferent de specialitatea și de forma în care se desfășoară, respectă principii,

utilizează metode și procedee asemănătoare, cu mici deosebiri, dar în același timp, sunt cele care fac diferența. Fiecare sistem de instruire își adaptează principiile, metodele și procedeele de predare-învățare, în funcție de instrumentele, mijloacele și resursele avute la îndemână, de tradiție, experiență, conștiință, dar și de sprijinul din partea societății.

Indiferent pe care piloni se va sprijini, sistemul de instruire al Armatei României este permanent adaptabil riscurilor și amenințărilor din mediul operațional, procesul de instruire fiind în măsură să genereze forțe interoperabile, în condiții de eficiență, pentru a acționa cu eficacitate, în spectrul amenințărilor tot mai neconvenționale.

În aceste condiții, putem concluziona că sistemul național de instruire va produce forțe instruite, lideri și structuri, care să fie în măsură să îndeplinească misiunile încredințate independent sau întrunit, în context național sau multinațional.

NOTE:

1 Elena Macavei, *Educație, instruire, învățare*, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, 2005, p. 3.

2 Eugen Noveanu, *Științele educației*, Editura Sigma, București, 2006, p. 12.

3 *** *Doctrina instruirii Armatei României*, București, 2006, p. 14.

4 *** *Doctrina instruirii Armatei României*, București, 2006, p. 57.

5 [Clubul amiralilor], *Amiralul Dr. Gheorghe Marin în elita Armatei României*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010, p. 549.

6 [Army Regulation 350-1], *Army Training and Leader Development*, Headquarters Department of the Army Washington DC, 10 December 2017, p. 2.

7 *** *Strategia militară a României*, 2016, cap. III.

8 *** *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019*, p. 18.

9 *SACEURs annual guidance on NATO education, training, exercise and evaluation 2017-2021* – Direcționările SACEUR în domeniul educației, instrucției, exercițiilor și evaluărilor NATO pentru perioada 2017-2021.

10 *ETEE – Education, Training, Exercise and Evaluation – Educație, Instrucție, Exerciții și Evaluare*.

BIBLIOGRAFIE

*** *Strategia militară a României*, București, 2016.

*** *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019*.

*** *Doctrina instruirii Armatei României*, București, 2006.



*** Clubul amiralilor, *Amiralul Dr. Gheorghe Marin în elita Armatei României*, Editura CTEA, București, 2010.

*** *SACEURs annual guidance on NATO education, training, exercise and evaluation 2017-2021*.

[Clubul amiralilor], *Amiralul Dr. Gheorghe Marin în elita Armatei României*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010.

[Army Regulation 350–1], *Army Training and Leader Development*, Headquarters Department of the Army, Washington DC, 2017.

[Bi-SC 75-002], *Education, training, exercise and evaluation directive (ETE&ED)*, NATO, 2013.

[Bi-SC 75-003], *Collective training and exercise directive*, CT&ED, NATO, 2013.

[Bi-SC 75-007], *Educational and individual Training directive*, E&ITD, NATO, 2015.

Macavei Elena, *Educație, instruire, învățare*, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, 2005.

Noveanu Eugen, *Științele educației*, Editura Sigma, București, 2006.